

ПОТЕНЦИЈАЛНИ ТЕРОРИСТИ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

ТИЊАЈУЋА ПРЕТЊА

Пише Проф. др Милан МИЈАЛКОВСКИ

Уколико су тачне информације да постоји између 3.000 и 5.000 такозваних страних бораца – држављана ЕУ, који су прошли обуку у камповима ИД, и под претпоставком да сваки „страни борац – војник Даеша” има од два до три истомишљеника (саучесника, помагача) у матичној земљи, реч је о контингенту од 6.000 до 9.000, односно од 10.000 до 15.000 могућих терориста у Унији

38 ■

У вези са недавним терористичким нападима исламиста у Паризу (18. марта) и Лондону (22. марта) и осујећеног напада у Антверпену (23. марта), између осталог, важно је фокусирати се на детаљ из саопштења власти дотичних земаља – извођачи напада били су познати обавештајним службама и полицији. За париског терористу Зијед бен Белгасема (39), пореклом из Туниса, који је приликом рутинске саобраћајне контроле отворио ватру на полицију и лакше ранио полицајца у главу, да би након 90 минута у близини аеродрома „Орли” отео пушку од војника трочлане патроле антитерористичке јединице задужене за обезбеђење осетљивих локација, побегао у једну продавницу где су га безбедносне снаге убиле, француски министар унутрашњих послова Бруно ле Ру рекао је да је реч о радикализованом муслиману, од раније познатом полицији и обавештајним службама.

Од раније познати...

Британске власти саопштиле су да је Британац Калид Масуд (52), који је аутомобилом изгазио неколико пешака на Вестминстерском мосту и код зграде Парламента ножем усмртио полицајца, а потом убијен док је трчао ка улазу који користе посланици, био под присмотром контраобавештајне службе MI5, због повезаности са екстремизмом, али да никада није био оптужен за тероризам. Међутим, агенција „Амак”, повезана са тзв. Исламском државом (ИД), потврдила је да је Масуд био терориста, наводом: „Нападач испред парламента у Лондону био је наш војник. Он је из-

У кривичном законодавству већине европских земаља као могући извршилац кривичног дела тероризма означава се физичко лице, али се при томе узима у обзир и одговорност колективитета којем припада. Такво законодавно одређење претпоставља да се сваки члан одређеног терористичког колективитета сматра терористом, независно од његовог места, улоге и ангажованости у његовој хијерархијској структури (нпр. инструктор, вођа групе/ћелије, активни члан групе, тзв. спавач ћелије, финансијер, регрутер...). Имајући на уму наведено, неозбиљно је припаднике одређеног терористичког колективитета класификовати на потенцијалне и стварне терористе, јер такав њихов третман замагљује целину и суштину процеса тероризма. Насупрот томе, од недавно, поједине земље чланице Европске уније употребљавају термин потенцијални терористи, којим првенствено означавају особе (сопствене и стране држављане) муслиманске вероисповести за које располажу сазнањима да су у толико великој мери заслепљене исламистичком идеологијом да изражавају спремност да изведу акт насиља против „неверника“ на територији било које европске земље.

Следбеници и самотњаци

Ради потврђивања наведеног, из богатог комплекса података о тзв. потенцијалним терористима, наводимо скроман узорак.

Шеф Европола Роб Вејнрајт рекао је за лист „Ноје оснабрикер цајтунг“ (19. фебруара 2016) да се између 3.000 и 5.000 такозваних страних бораца, односно држављана Европске уније који су прошли обуку у камповима Даеша, вратило у Европу, где представљају „потпуно нови изазов“ и оценио: „Европа је сада суочена са највећом терористичком претњом у последњих више од десет година. Можемо да очекујемо да ће Даеш или нека друга верска терористичка група извести напад негде у Европи, с циљем да убије велики број цивила“.

Немачка Савезна служба за одбрану устава (БФВ) саопштила је почетком децембра 2016. године процену да је у Немачкој око 40.000 исламиста, укључујући 9.200 ултрадигналних салафиста и 1.200 особа које квалификује као потенцијалне терористе.

вео операцију против западне коалиције у знак одмазде за убијене муслимане“.

За мушкарца у камуфлажној униформи Мухамеда Р. (40), који је ухапшен под сумњом да је желео да аутомобилом у пуној брзини изведе напад у улици Меир, познатој по шопингу у белгијском граду Антверпену, саопштено је да је држављанин Туниса до тада непознат обавештајним службама, али познат полицији због кривичних дела. Белгијске безбедносне снаге пронашле су више врста оружја у Мухамедовом аутомобилу и саопштиле да он није желео да се забије аутомобилом у војнике, него да избегне саобраћајну контролу.

Да би ваљано критички сагледали термин „потенцијални терористи“, неопходно је поћи од неумитне истине о томе да је тероризам као специфично насиље у политичке сврхе заснован на изненађењу. Такво његово обележје указује на то да када систем националне безбедности неке државе установи постојање тзв. потенцијалних терориста спремних да нападну њене виталне вредности, тиме заправо легитимише своју порозност (неадекватност, недовољну противтерористичку ефикасност), односно суоченост са нелагодним терористичким изненађењем. Независно од објективних или субјективних узрока који су утицали на испољавање таквог изненађења, основано је тврдити да национални систем безбедности такве државе није био превентиван у онемогућавању терориста да реализују своје тзв. ненасилне делатности (регрутне, индоктринарне, пропагандне, финансијске...), које су резултовале произвођењем стварних, а не потенцијалних терориста.

Евентуално занемаривање реалности од врховног менаџмента система националне безбедности државе (примарне жртве тероризма) неминовно за последицу има да је веома тешко предвидети где ће се и када догодити терористички напад. То пре свега због тога што је надзор „потенцијалних терориста“ скопчан са огромним ризиком.

Зашто су „потенцијални терористи“ високоризични за националну безбедност државе?

Такозвани потенцијални терориста је особа која је у великој мери уверена у основаност и оправданост властитог екстремистичког политичког циља и опседнута мржњом у односу на грађане примарне жртве да је одлучна да примени најгрубљу физичку силу ради њиховог бруталног убиства или телесног повређивања. Потенцијалног терористу покреће на извршење конкретног насилног акта менаџмент терористичког колективитета чији је члан, али могућа је и самоиницијатива. Такве особе у неким земљама означавају као „вукове самотњаке“. У прошлости, потенцијални терориста имао је велике тешкоће да се снабде средством (оружјем), којим је изводио напад над непосредном жртвом.

Међутим, напади који су исламистички терористи извели у појединим западноевропским земљама у прошлој и овој

години демантују постојање таквих тешкоћа. Наиме, они су у тим нападима користили средства (нож, секира, аутомобил, камион...) која су у свакодневной употреби сваког грађанина, која су комбиновали са неком врстом ватреног оружја. Потенцијални терористи применом оваквих средстава и тактике успевају да користе своје најубојитије оружје (страх) против секундарне жртве – цивила и примарне жртве – државе. Актуелно ванредно стање и највиши степен противтерористичке приправности у многим европским земљама аргумен-

товано потврђује ефективност и ефикасност потенцијалних терориста у угрожавању њихових виталних вредности, односно указује на ниво изазваног страха који успешно одржавају повременим извођењем нових пунктуалних напада.

Бројка која брине

Имајући на уму првоешелонску улогу обавештајних и безбедносних служби у противтерористичкој одбрани матичне државе, важно је осврнути се на карактер ризика са којим се суочавају у процесу оперативног надзора противзаконитих делатности тзв. потенцијалних терориста. Бројне и разноврсне чињенице поуздано указују на то да овај први ешелон земаља чланица Европске уније правовремено региструје и оптимално успешно надзире делатности потенцијалних терориста, те о свему томе реалистично извештава врховни менаџмент. Саопштење за јавност званичника примарне жртве после неког изведеног терористичког напада у стилу „извођач напада био је познат обавештајним службама и полицији“ поуздано потврђује наведено. Упркос томе, евидентно је да њихова моћ није довољна да у потпуности спречи насилно испољавање потенцијалних терориста. Основано је тврдити да се главни узрок састоји у томе што су политички фактори матичне земље нечињењем или чинјењем допринели томе да укупан број спремних терориста превазиђе могућности обавештајних и безбедносних служби. У таквим околностима могућа су извесна обавештајна пропуштања, почев од немогућности вишегодишње и ви-

шедеценијске противтерористичке приправности обавештајаца, преко превида у процени да ли је одређени потенцијални терориста потпуно сигуран или могући извођач напада, до утврђивања потенцијалне непосредне жртве коју намерава напасти, а нарочито средства које ће употребити и места где ће напасти.

Уколико су тачне информације да постоји између 3.000 и 5.000 такозваних страних бораца – држављана ЕУ, који су прошли обуку у камповима ИД, и под претпоставком да сваки „страни борац – војник Даеша“ има од два до три истомишљеника (саучесника, помагача) у матичној земљи, реч је о контингенту од 6.000 до 9.000 односно од 10.000 до 15.000 потенцијалних терориста у Унији.

Док политичка елита ЕУ не створи услове да све њене чланице усвоје модел одбране од тероризма којим ће, с једне стране, онемогућавати даље произвођење исламистичких терориста, и са друге стране, њихов садашњи број почне успешно смањивати, реално је очекивати да ће терористичка претња исламиста представљати једну од изражених безбедносних претњи Европи и свету. Оптимална ефикасност оваквог противтерористичког модела претпоставља подједнако санкционисање тероризма сопствених грађана – на територији матичне земље и ван њене територије. ■